

Hrvatskih i srpskih primjera navedeno je u ovoj studiji u popisu varijanata 24, većinom hrvatskih iz Dalmacije i iz kajkavskih krajeva, pri čemu se redakcije pjesama tih dvaju područja među sobom veoma razlikuju.

Po autoričinu je mišljenju ova novelistička pjesma na južnoslavenskom, a posebno na hrvatsko-srpskom prostoru slabo rasprostranjena, što ona tumači prevladavanjem sklonosti u epskoj poeziji tih krajeva prema junačkim temama, potaknutim vjekovnom borbom s Turcima. To je više-manje točno kada su u pitanju središnja područja junačke epike u planinskoj dinarskoj zoni. No ako se epske pjesme dinarske zone uzimaju kao opće mjerilo za južnoslavensku i posebice za hrvatsku usmenu epsku poeziju, onda mjerilo nije adekvatno cjelini.

O dalmatinskim varijantama kaže autorica da o njima postoji »mali broj potvrda«, s čime se ne bih složila: u studiji se navodi da ih ima 16 (v. str. 132), što nije malo; tome bi trebalo dodati i tekstove registrirane naknadno, koji svjedoče o rasprostranjenosti te pjesme u Dalmaciji (v. O. Delorko, **Narodne pjesme otoka Hvara**, Split 1976, pjesma br. 10 i varijante, među kojima ih je sedam do sada neprimijećenih).

Na kraju ispravljam nekoliko omašaka do kakvih može doći zbog teškoća pri upotrebi tekstova na tuđim jezicima.

Na više mjesta autorica navodi da u hrvatsko-srpskim varijantama sin na kraju ubije opaku majku. To se, međutim, odnosi samo na neke primjere, dok joj on u drugim oprosti, najčešće s motivacijom izrečenom u formuli kakva je veoma česta u našim narodnim pjesmama, kada sin zbog tradicionalnog poštovanja majke odustane od toga da je kazni za učinjeno nedjelo. U toj formuli sin kaže da bi odsjekao majci glavu — kada to ne bi bila pred bogom grehota a pred ljudima sramota. Smisao tih stihova u njemačkom je prijevodu poremećen, pa

ondje sin kaže da pred bogom nije grijeh niti je pred ljudima sramota ako ubije majku (v. str. 140).

Treba ispraviti i podatak prema kojemu je varijanta SK 7 zapisana na otoku Prviću kraj Šibenika — umjesto na Hvaru (u Vrbanju), te obilježavanje zbirke narodnih pjesama **Vienac uzdarja narodnoga o Andriji Kačić-Miošiću na stoljetni dan preminutija** (1861), koja je posvećena Kačiću — na način kao da je to Kačićeva zbirka.

Studija Helge Stein, usprkos nekim spornim pitanjima i nekim manjim omaškama, vrijedan je i dobrodošao prilog širokom poredbenom proučavanju novelističkih pjesama i upoznavanju usmene pjesničke tradicije.

Maja Bošković-Stulli

V. E. Gusev, Slavjanske partizanske pesni, Akademija nauk SSSR, Izdatel'stvo »Nauka«, Leningrad 1979, 176 str.

U knjizi Viktora Guseva **Slavenske partizanske pjesme** dan je pregled (značenje, odlike, problemi i dr.) partizanske poezije koja je nastala u drugom svjetskom ratu kod sovjetskih naroda (Rusa, Ukrajinaca i Bjelorusa), Poljaka, Bugara, jugoslavenskih naroda (u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Sloveniji, Makedoniji, Crnoj Gori) i Čehoslovačkoj (Čeha i Slovaka), dakle svih slavenskih naroda.

Knjiga je organizirana ovako: uvod, sedam poglavlja (1. Sakupljači pjesama, 2. Oblici poetskog stvaranja, 3. Izvori partizanskih pjesama, 4. Pjesme i stvarnost, 5. Pjesničke vrste, 6. Poetika i 7. Sudbina pjesama) i bilješke.

U uvodnoj riječi Gusev kaže da je masovno pjesničko stvaralaštvo u godinama drugoga svjetskog rata najznačajnija etapa u povijesti narodnog stvaralaštva, da posebnu pažnju treba poklanjati onim pjesmama koje su organski povezane s folklornom tradicijom. U prvom po-

glavlju govori se o autorima, zapišivačima i skupljačima, o pjesmama, zbirka i zbornicima partizanske poezije od 1941. do 1978; u drugom o kolektivnoj prirodi partizanskog folklor, a razlikovanju partizanskih pjesama kolektivnog i individualnog stvaralaštva, o partizanskoj epskoj poeziji, posebno kod jugoslavenskih naroda, Bugara i Ukrajinaca, o problemima autorstva, o raznim procesima i djelima koja su karakteristična za partizansku masovnu pjesmu; u trećem o vezama partizanske poezije s tradicionalnim folklorom i transformaciji folklorne tradicije; u četvrtom o partizanskim pjesmama kao »ratnim kronikama«, koje dokumentarno bilježe događaje ratnih godina, pojedine epizode partizanskih borbi, mjesta i vrijeme ratnih operacija, te o varijantama; u petom o vrstama i raznim razvrstavanjima kod ruskih, jugoslavenskih i bugarskih autora (Gusev ih dijeli u tri osnovne grupe: 1. partizanska epika, 2. partizanska lirika — s više podvrsta i 3. lirsko-epske pjesme; u šestom, uglavnom, o motivima koji su zajednički svim slavenskim narodima: gori, šumi, opraštanju i zavjetu heroja, crvenoj zastavi, petokrakoj zvijezdi itd.; u sedmom o susretima i doživljajima autora na putovanjima po Poljskoj i Jugoslaviji gdje sluša i bilježi pjesme i doživlja od bivših boraca i omladine. Na kraju su dane opširne bilješke (27 stranica) i literatura.

Gusev »masovnu antifašističku, posebno partizansku« poeziju smatra najznačajnijim spomenikom duhovne kulture narodnih masa te epohe. Stoga njihovu izučavanju prilazi kao određenom i neponovljivoj povijesnom fenomenu baveći se mnogim aspektima i problemima: transformacijama i migracijama pjesama, motiva i melodija, funkcijama u novim povijesnim uvjetima mirnodopskog života i izgradnje socijalizma. Posebno ističemo sedmo poglavlje u kojemu Gusev na osamnaest stranica govori o svojim putovanjima po Jugoslaviji (o mjestima borbi, proslavama raznih borbenih

obljetnica, susretima s narodom, tj. sa živom riječju). Autor vrlo uspješno dočarava intezivan život naših partizanskih pjesama, njihovu rasprostranjenost i mnogobrojnost, njihovu snagu i vezu s narodom. Vidljivo je da je Gusev ponio iz naše zemlje duboke doživljaje o širini i snazi naše partizanske poezije. Ipak neke citirane pjesme nisu točno zabilježene neke su, neadekvatno prevedene na ruski, neka imena mjesta nisu posve točna. Ne bismo se mogli složiti s nekim autorovim konstatacijama ili zaključcima, npr. da su za »veliku popularnost sovjetskih pjesama među jugoslavenskim partizanima« zaslužni mnogi sovjetski građani koji su sudjelovali u oslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije; korijeni su dublji, i već u jednoj od prvih tiskanih zbirka u listopadu 1942. od 32 pjesme više od trećine su sovjetske. U mnogim zbirka naše narodne partizanske poezije, odnosno pri susretima s narodom, posebno s borcima i omladinom autor začudo nije uočio da se najčešće pjevaju pjesme o Titu i da je on najopjevaniji heroj revolucije (o Titu se navodi samo jedan stih u pjesmi »Marjane, Marjane«). No, te zamjerke ne umanjuju vrijednost ove opsegom male, a sadržajem bogate knjižice.

Ante Nazor

B. N. Putilov, Pesni Južnyh morej, Akademija nauk SSSR, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1978, 184 str.

U ovoj se knjizi obrađuje pjesnički folklor naroda Oceanije (otoka Nove Gvineje, Polinezije, Melanezije, Mikronezije). Njezin sadržaj postaje još zanimljiviji kad znamo da su to autentični zapisi očevica. Putilov je kao član etnografske ekspedicije Akademije nauka SSSR 1971. godine bio na otocima Oceanije. Ekspedicija je trebala proći putovima kojima je prije sto godina (1871) zakoračio ruski etnograf i antropolog Mikluho—Maklaj. Ali oni su pristajali i u mjestima gdje slavni